

TIESĪBU PAMATI

Latvijas Republikas tiesību avoti

- Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 15. panta otro daļu Latvijas ārējie normatīvie akti juridiskā spēka hierarhijas ziņā tiek iedalīti šādi:
  - 1) Satversme;
  - 2) likumi;
  - 3) Ministru kabineta noteikumi;
  - 4) pašvaldību saistošie noteikumi.

Конститу́ция (от лат. *constitutio* — устройство, установление, сложение) — основной закон государства

- **LR Satversme** ir augstākais likums valstī, jo nosaka sabiedrības pamatus, valsts varas organizāciju un cilvēka un pilsoņa tiesības un brīvības.
- **Конституция Латвийской Республики** это основной закон государства. Нормативный правовой акт высшей юридической силы государства, закрепляющий основы политической, экономической и правовой систем основы правового статуса государства и личности, их права и обязанности.
- <http://www.likumi.lv/>
- <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=3&mid=8>

Likumi

- **Likumi** ir Saeimas izdoti normatīvie akti ar vislielāko juridisko spēku, kas izsaka tautas gribu, tiek izdoti LR Satversmes noteiktā kārtībā un regulē valstī svarīgākās sabiedriskās attiecības.
- **Закон** это нормативно правовой акт, имеющий высшую юридическую силу, которая регулирует отношение людей в обществе.

Ministru kabineta noteikumi

- **Ministru kabineta noteikumi** ir likumpakārtoti pārvaldes normatīvie akti, kas regulējošā spēka ziņā ir zemāki par likumiem un tiek izdoti saskaņā ar likumu.
- **Pašvaldību saistošie noteikumi** ir juridiskie akti, kas izdoti uz pašvaldību likuma pamata, ievērojot likumus, Ministru kabineta un ministriju aktus.

Правила кабинета министров и самоуправлений.

Tiesību nozares

- **Konstitucionālās tiesības** darbojas ar valstu vai citu politisku organizāciju pamatlikumiem
- **Cilvēktiesības** ir tiesību kopums, gan valsts līmenī, gan starptautiski, kuru mērķis ir sekmēt cilvēku tiesības
- **Administratīvās tiesības** (arī valsti regulējošās tiesības) pieder pie publiskās tiesību nozares, kas izceļas no valdības administratīvo biroju darbības
- **Civiltiesības** ir tā tiesību sfēra, kas nosaka attiecības starp privātpersonām
- **Krimināltiesības** ir [tiesību nozare](#), ietilpst [publiskajās tiesībās](#)

CIVILTIESĪBU PAMATI

- **Civiltiesības** ir patstāvīga tiesību nozare, kas regulē mantiskās attiecības, ar tām saistītas personiskās nemantiskās attiecības un likumā paredzētos gadījumos arī citas personiskās nemantiskās attiecības.
- **Гражданское право** — правовые нормы, регулирующие имущественные и личные неимущественные отношения, в целях осуществления законных интересов субъектов гражданского права и организации экономических отношений в обществе.

CIVILTIESĪBU PAMATI

- **Līgums** plašākā nozīmē ir ikkatra vairāku personu savstarpēja vienošanās par kādu tiesisku attiecību nodibināšanu, pārgrozīšanu, vai izbeigšanu.
- **Договóр** — соглашение двух или более лиц об установлении, изменении или прекращении гражданских прав и обязанностей.

Pirkuma līgums Договор купли (продажи)

- **Pirkums** ir līgums, ar ko viena puse apsola otrai par norunātas naudas summas samaksu atdot zināmu lietu vai tiesību.
- **Купля** - это договор, по которому одна сторона обещает другой за уплату условленной денежной суммы отдать известную вещь или право.

Maiņas līgums

Договор мены

- Maiņas līgums ir divu personu abpusējs apsolījums dot vienu priekšmetu pret otru, izņemot naudu.
- Договором мены является обоюдное обещание двух лиц обменять один предмет на другой, за исключением денег.

Piegādes līgums

Договор поставки

- Ar piegādes līgumu viena puse (piegādātājs) uzņemas piegādāt otrai (pasūtītājam) noteiktu lietu par zināmu cenu.
- По договору поставки одна сторона (поставщик) принимает на себя обязательство поставить другой (заказчику) определенную вещь за известную цену.

Nomas un Īres līgums

Договор аренды и найма

- Noma vai Īre ir līgums, ar ko viena puse piešķir vai apsola otrai par zināmu nomas vai Īres maksu kādas lietas lietošanu. Līgums, ar kuru piešķir vai apsola augļu nesējas lietas lietošanu augļu ievākšanai no tās, ir noma, bet ikviens cits lietošanas piešķiruma līgums - Īre.
- Арендой или наймом является договор, по которому одна сторона предоставляет или обещает другой за известную арендную или наемную плату пользование какой-либо вещью.

Krimināltiesības

- **Kriminālatbildības pamats**

- Pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarījusi šajā likumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes.

- **Основания уголовной ответственности**

- Уголовной ответственности и наказанию подлежит только лицо, виновное в совершении преступного деяния, то есть умышленно (преднамеренно) или по неосторожности совершившее предусмотренное настоящим Законом деяние, содержащее все признаки состава преступного деяния.

Krimināltiesības

- **Krimināllikuma spēks Latvijas teritorijā**

Persona, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu Latvijas teritorijā, atbild saskaņā ar šo likumu.

- **Действие Уголовного закона на территории Латвии**

Лицо, совершившее преступное деяние на территории Латвии, подлежит ответственности согласно настоящему Закону.

Krimināltiesības

- **Krimināllikuma spēks Latvijas teritorijā**

Persona, kas izdarījusi noziedzīgu nodarījumu Latvijas teritorijā, atbild saskaņā ar šo likumu.

- **Действие Уголовного закона на территории Латвии**

Лицо, совершившее преступное деяние на территории Латвии, подлежит ответственности согласно настоящему Закону.

Noziedzīgs nodarījums

Преступное деяние

- Par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts šajā likumā un par kura izdarīšanu draud kriminālsods.
- Преступным деянием признается умышленно (преднамеренно) или по неосторожности совершенное деяние (действие или бездействие), которое предусмотрено настоящим Законом и за совершение которого угрожает уголовное наказание.

Brīvības atņemšana

Лишение свободы

- (1) Brīvības atņemšana ir personas piespiedu turēšana ieslodzījumā.
- (2) Brīvības atņemšanu nosaka uz laiku no piecpadsmit dienām līdz piecpadsmit gadiem, bet par sevišķi smagiem noziegumiem — uz laiku līdz divdesmit gadiem.
- (3) Šajā likumā īpaši paredzētajos gadījumos brīvības atņemšanu var noteikt uz visu mūžu (mūža ieslodzījums).

- (1) Лишением свободы является принудительное содержание лица в заключении.
- (2) Лишение свободы устанавливается на срок от шести месяцев до пятнадцати лет, а за особо тяжкие преступления на срок до двадцати лет.
- (3) В особо предусмотренных настоящим Законом случаях лишение свободы может быть установлено на всю жизнь (пожизненное заключение).

Mantas konfiskācija

Конфискация имущества

- Mantas konfiskācija ir notiesātā ģipšumā esošās mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts ģipšumā. Mantas konfiskāciju var noteikt kā papild sodu. Var konfiscēt arī notiesātā ģipšumā esošu mantu, ko tas nodevis citai fiziskajai vai juridiskajai personai.
- Конфискацией имущества является принудительное безвозмездное отчуждение находящегося в собственности осужденного имущества или его части в собственность государства.

Atbildību mīkstinošie apstākļi

Обстоятельства, смягчающие

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ

Par atbildību mīkstinošiem atzīstami šādi apstākļi:

- 1) noziedzīgā nodarījuma izdarītājs pieteicies par vainīgu, vaļsirdīgi atzinies un nožēlojis izdarīto;
- 2) vainīgais aktīvi veicinājis noziedzīgā nodarījuma atklāšanu un izmeklēšanu;
- 3) vainīgais labprātīgi atlīdzinājis cietušajam ar noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu vai novērsis radīto kaitējumu

Смягчающими ответственность признаются следующие обстоятельства:

- 1) явка с повинной исполнителя преступного деяния, его чистосердечное признание и раскаяние в содеянном;
- 2) активное содействие виновного раскрытию и расследованию преступного деяния;
- 3) содействие виновного раскрытию преступления другого лица

Saistību tiesības

ОБЯЗАТЕЛЬСТВЕННОЕ ПРАВО

- Saistību tiesības ir tādas tiesības, uz kuru pamata vienai personai - parādniekam - jāizdara par labu otrai - kreditoram - zināma darbība, kam ir mantiska vērtība.
- Обязательственным правом является такое право, на основании которого одно лицо - должник - обязано совершить в пользу другого лица - кредитора - известное действие, имеющее имущественную ценность.

Tiesiski darījumi ЮРИДИЧЕСКИЕ СДЕЛКИ

- Tiesisks darījums ir atļautā kārtā izdarīta darbība tiesisku attiecību **nodibināšanai, pārgrozīšanai vai izbeigšanai.**
- Юридической сделкой является совершенное дозволенным образом действие по **установлению, изменению или прекращению** правоотношений.

- Lai darījumam būtu tiesīgs spēks, ir vajadzīgs, lai tā dalībniekiem būtu **tiesībspēja** un **rīcībspēja** šā darījuma taisīšanai; pretējā gadījumā darījums nav spēkā.
- Для законной силы сделки необходимо, чтобы ее участники обладали **правоспособностью** и **дееспособностью**; сделки, совершенные неправопособными или недееспособными лицами, являются недействительными.

Dāvinājums

Дарение

- Dāvinājums ir tiesisks darījums, ar kuru kāds aiz devības piešķir otram bez atlīdzības kādu mantisku vērtību.
- Dāvināt var katra rīcības spējīga persona. Dāvanu iegūt var katrs, kam vispār ir spēja iegūt.
- Дарением является юридическая сделка, посредством которой кто-либо по щедрости предоставляет другому безвозмездно какую-нибудь имущественную ценность.
- Дарить может каждое дееспособное лицо. Приобрести дар может каждый, кто вообще способен приобретать.

Pirkuma līgums

Договор купли

- Pirkums ir līgums, ar ko viena puse apsola otrai par norunātas naudas summas samaksu atdot zināmu lietu vai tiesību.
- Pārdot var katrs, kam ir tiesība pārdodamo priekšmetu brīvi atsavināt; bet pirkt var katrs, kam likums neaizliedz to iegūt.
- Pirkuma līgums uzskatāms par noslēgtu, kad abas puses vienojušās par pirkuma priekšmetu un maksu.
- Купля - это договор, по которому одна сторона обещает другой за уплату условленной денежной суммы отдать известную вещь или право.
- Продать может каждый, кто имеет право продаваемый предмет свободно отчуждать, а купить может каждый, кому закон не запрещает его приобрести.
- Договор купли считается заключенным, когда обе стороны договорились о предмете купли и покупной плате.

- No pirkuma līguma izceļas abām pusēm savstarpējas prasījumu tiesības kā uz līguma izpildīšanu, tā arī uz zaudējumu atlīdzību.
  - Abām pusēm savstarpēji cieši jāievēro savi pienākumi; sevišķi pārdevējam līdz pārdotās lietas nodošanai tā jāglabā ar lielāko rūpību un jāatbild šajā ziņā arī par katras neuzmanības sekām
-
- Договор купли влечет за собой взаимные для обеих сторон права требований относительно как исполнения договора, так и возмещения убытков.
  - Обе стороны должны взаимно строго соблюдать свои обязанности; в особенности продавец до передачи проданной вещи должен хранить ее с большой заботливостью и обязан в этом отношении и за последствия любой неосторожности

Pārdevēja pienākumi

Обязанности продавца

- Pārdotā lieta īstā laikā un īstā vietā jānodod pircējam ar visiem tās piederumiem, kā arī ar visu to, kas var nodrošināt tiesību uz šo lietu.
- Проданная вещь в определенное время и в надлежащем месте должна быть передана покупателю со всеми ее принадлежностями, а также со всем тем, что может обеспечить право на эту вещь.

Pircēja pienākumi

Обязанности покупателя

- Pircējam vispirms jāsamaksā pirkuma maksa, kas, ja pirkums nav noslēgts uz kredītu vai ja samaksai nav norunāti sevišķi termiņi, jāizdara tūlīņ, lietu nododot, tā tad tajā pašā laikā un tajā pašā vietā. Pirms samaksas saņemšanas pārdevējam lieta nav jānodod.
- Покупатель прежде всего обязан внести покупную плату, которая, если купля не совершена в кредит или если для платежа не оговорены особые сроки, должна быть внесена сразу же при передаче вещи, следовательно, в то же время и в том же месте. До получения платы продавец передавать вещь не обязан.

Maiņas līgums

Договор мены

- Maiņas līgums ir divu personu abpusējs apsolījums dot vienu priekšmetu pret otru, izņemot naudu.
- Par maiņas līguma priekšmetu var būt neviens ķermeniskas lietas, bet arī prasījumi un citādas tiesības.
- Договором мены является обоюдное обещание двух лиц обменять один предмет на другой, за исключением денег.
Предметом договора мены могут быть не только телесные вещи, но также требования и иные права.

Pārvadājuma līgums

Договор перевозки

- Ar pārvadājuma līgumu pārvadātājs uzņemas nosūtītāja nodotās lietas pārvest par norunātu maksu no vienas vietas uz otru norādītu vietu un tās tur nodot adresātam.
- По договору перевозки перевозчик обязуется переданные отправителем вещи перевезти за условленную плату по сухопутным дорогам или по внутренним водным путям из одного места в другое указанное место и передать их там адресату.

Tiesība uz atlīdzību no nodarījumiem pret personisko brīvību, godu, cieņu
Право на возмещение по деяниям против личной свободы,
чести, достоинства

- Katram ir tiesības prasīt tiesas ceļā atsaukt ziņas, kas aizskar viņa godu un cieņu, ja šādu ziņu izplatītājs nepierāda, ka tās atbilst patiesībai.
- Каждый имеет право требовать в судебном порядке опровержения сведений, порочащих его честь и достоинство, если распространитель таких сведений не докажет, что они соответствуют действительности.

Vārda brīvība

Свобода слова

- **Satversmes 100.pants** nosaka, ka “ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus”. **Cenzūra ir aizliegta.**
- **Конституция ЛР. Ст.100.** Каждый имеет право на свободу слова, которая включает в себя право на получение, владение и распространение информации, высказывание своих взглядов. **Цензура запрещена.**

Masu mediji

Средства массовой информации

- likums **“Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”**

Minētā likuma 7.pants satur tiešu norādi uz to, ka “aizliegts publicēt informāciju, kura aizskar fizisko un juridisko personu godu un ceļ tām neslavu”.

- Закон о **“О печати и других средствах массовой информации ”**

Статья 7 Закона содержит прямую ссылку на то, что “Запрещается публиковать информацию, порочащую честь и достоинство физических и юридических лиц и содержащую клевету на них.”

- Likuma 27.pants nosaka, ka “par nepatiesu, cilvēka godu un cieņu aizskarošu ziņu izplatīšanu vainīgās personas atbild saskaņā ar Latvijas Republikas likumiem”.
- За распространение ложных, порочащих честь и достоинство человека сведений виновные лица несут ответственность в соответствии с законами Латвийской Республики.

Cieņa un gods

Честь и достоинство

- **Gods un cieņa** ir ētikas kategorijas, kas izsaka personības attieksmi pret sevi kā morālo vērtību un sabiedrības attieksmi pret cilvēku, vērtējot viņa rīcību. Cienīt, garantēt indivīda godu nozīmē nodrošināt cilvēka cienīgus dzīves apstākļus un attiekties pret indivīdu kā pret augstāko vērtību.
- **Честь и достоинство** этические категории, выражающие личное отношение к себе как моральных ценностей и общественных отношений по отношению к людям в оценке своих действий. Уважать, гарантировать честь индивида означает обеспечить достойные условия жизни и лечение индивида против высшей ценности.

Klasiskās ētiskās vērtības:

- 1. labais un ļaunais
- 2. taisnīgums un pienākums
- 3. atbildības, kauna un sirdsapziņas raksturojums
- 4. gods un cieņa
- 5. laimes un dzīves jēga

Классические этические ценности:

- 1. добро и зло
- 2. справедливость и обязанность
- 3. ответственность, стыд и сердечное раскаяние
- 4. честь и достоинство
- 5 счастья и смысла жизни